

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, félíven.
Előfizetési ár: egész évre 48 kor., félévre 24 kor.
Egyes szám ára egy korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium
Ide kell küldeni a lap szerkesztési és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési ajánlatot.

Békesség minékünk!

A testvér evangélikus egyház egyik nagyérdemű püspöke, ki bátor szókimondásával már máskor is magára vonta a figyelmet, egyik budapesti lap húsvéti számában vezércikket írt, melyben a kulturharc témájáról beszélt.

Mi nem félünk a kulturharc veszedelmétől. Lehetetlennek tartjuk, hogy most, amikor minden nemzeti erő megfeszítésére van szükség s mikor a közelmúlt szörnyű eseményei minden gondolkodó főt meggyőzhettek a keresztyén vallás-erkölcsi ervek teljes érvényesülésének nélkülözhetetlenségéről, igazán hazafias, igazán magyar érzésű és csak annyira-mennyire is keresztyénlelkű ember gyűlölettel akarjon támadni a magyar nemzeti és keresztyén vallás-erkölcsi eszmények olyan hatalmas vára ellen, aminő a magyarországi keresztyén egyházak bármelyike. Különösen nem félünk attól, hogy jó magyar és jó keresztyén ember üldözni akarja a mi evangéliumi anyaszentegyházunkat, amely ha számbelileg kisebb is, úgy a magyar nemzeti érzés, mint a krisztusi tanítások hűségese követése terén méltó önérettel hivatkozhatik szeplőtlen múltjára.

Am aggasztó jelenségek kétségkívül vannak. De ezeket az aggasztó jelenségeket mi nem a magunk egyházán kívül, hanem azon belül keressük. Már a nyár folyamán rámutattunk arra a szomorú jelenségre, hogy nincs közöttünk kellő egyetértés. Ráműtattunk arra, hogy a keresztyén nemzeti egyesülés gyönyörű eszméjének megvalósítását első sorban azzal akadályozzuk, ha magunk között is békételenkedünk. Hogyan legyen kedve másoknak egy úton haladni velünk, ha azt látják, hogy magunk is marcangoljuk magunkat s hogyan remélhessen bárki is eredményesen együtt működni olyan táborral, melynek kebelében belső villongás van?

Azok a jelenségek, melyeket akkor is, azelőtt is látni lehetett, azóta még megsokasodtak. Itt áll előttünk a közös ellenség: a hitetlenség

és erkölcstelenség, a gonoszság és szeretetlenség erősen szervezett tábora. Mi pedig ahelyett, hogy az ellen fordítanánk minden fegyverünket, az ellen buzdítanánk minden jó erőnket, egymásnak igyekszünk rettenetes gáncsokat vetni, egymás karját akarjuk megbontani.

Emberi gyarlóság mindegyikünkben van. Sokszor legtöbb abban, ki legkevésbé látja be a maga esendő voltát. Kell is, hogy intsük egymást, mint atyafiakat, szükséges, hogy megdörögjünk a bűnösöket, helyénvaló, hogy akinek nem használ a magános intés, mondjuk meg a gyülekezetnek. De általánosságban szóló gyanúsításokat, nem ellenőrizhető pletykálkodásokat feleltlenül terjeszteni, a vádnak férfias képviselője helyett másokkal terjesztetni, sem nem magyar szokás, sem nem keresztyén eljárás.

Vizsgáljunk meg mindenkit, elsősorban ki-ki önmagát, vajjon vétett-e s ha igen, mit és milyen mértékkel a nemzeti eszmények és a keresztyén vallás-erkölcsi szabályok ellen. Vizsgáljuk meg mindenkinek a körülményeit is, melyek között eljár, mert ugyanazon cselekedet sem ugyanaz két különböző helyzetben. Judás is elárulta Jézust, Péter is megtagadta, de azért senki sincs, aki a két embert együtt emlegetné. Vizsgáljunk meg mindent lelkiismeretesen és akit büntetésre méltónak találunk, adjuk át sorsának.

De az az eljárás, amit most tapasztalunk egymást érő gonosz rágalmak terjesztésében, csak arra alkalmas, hogy vezető embereiben megalázza magát református anyaszentegyházunkat. Csak arra alkalmas, hogy megrendítse a keresztyén szeretet elveinek igazságában vetett hitet. Csak arra alkalmas, hogy szétzüllessze az egymással összefogni köteles magyar testvéreket. Csak arra alkalmas, hogy kétségessé tegye az ember egyik legnagyobb kincsének: a becsületnek értékét.

Ez az eljárás nem méltó református, keresztyén, magyar emberhez. Nem méltó semmiféle fajtájú jó emberhez.

Kun Béla.

Kortünetek.

Révész Bálintről, a tiszántúli reformátusok egykori kiváló püspökéről, akinek szónoki varázsánál csak egyéni szeretetreméltósága volt nagyobb, mostanában barátságos beszélgetésekben nagyon gyakran szó esik, mint méltó példaképről. Valóban az is volt ő: a tisztaság és jólelkű papok mintaképe. És most hadd álljon itt a tiszántúli református egyházkerület közgyűlésének 1872 április 22-én kelt határozata, mely szól eképen: (Révész Bálint) püspök úr megható szavakban előterjeszti, hogy a legközelebb lefolyt gyűlés ideje óta a sajtó terén, a Protestáns Egyházi és Iskolai lapokban(!) részint nyíltan, részint pedig álnevek alatt és névtelenül épen egyházkerületünkben többféle megtámadások, jellemesítő gyanúsítások és kicsinylések intézettek irányában. . . Egyházkerületünk Püspök úr magatartását egyházunk hiteivel és önkormányzati jogaival teljes mértékben összhangzóknak, híveknek és következtetéseknek tartván, eljárását és az indokokat, melyek működésében vezérelvül szolgáltak, nemcsak helyesli és magáévá teszi, sőt teljes örömmel üdvözlí és vissza kénytelen utasítani az oly kisebbségi megtámadásokat, melyek a nevezett lapban vagy bárhol névtelenül vagy az álnev vértje alatt intézettek ellene.

A történelem egyébként is gyakran megismétlődik. Valamikor a múlt század nyolcvanas éveiben volt itt Debreczenben egy, különben elég szellemes élclap, melyet református emberek, sőt részben református egyházi szolgálatban álló emberek szerkesztettek és amely azért — vagy tán épen azért — sokszor foglalkozott s néha kiméltlenül is, az akkor már koránál fogva is tiszteletet érdemlő Révész Bálint püspök személyével. Az angolok egyiptomi háborúja idején például egy ízben a hét történetét a következő két sorba foglalta össze: Angol löveti Arabit, — püspök csókolja a rabbit.

Szabadvőművesnek mondják Baltazárt és ezért méltatlannak a püspökségre. E sorok írója bizonyára ismeri annyira a szabadvőművességet is, a Baltazár dolgait is, mint ama hír terjesztői, és tudja azt is, hogy volt már Debreczennek szabadvőműves papja, akinek pedig nagyon nagy tisztelői voltak a Baltazárt most támadók között. És arról is bizonyosságot tehet, hogy *Baltazár nemcsak most nem tagja, de sohasem is volt tagja a szabadvőművesek szövetségének*, sem oda belépni soha nem kívánt, sőt sokszor hangoztatta nyilvánosan úgy, mint baráti körben, olyanok előtt is, kikről tudta, hogy a szabadvőművességgel rokonszenveznek, hogy a szabadvőművességet ideje múlt, magát túlélt intézménynek tartja s hogy *határozottan helyteleníti, ha egyházi szolgálatban állók belépnek szabadvőművesnek*. Baltazárnak ez a felfogása a szabadvőművességről lehet helyes vagy helytelen, de köztudomásra hozásának annyi eredménye valószínűen lesz, hogy azok, akik őt azzal a megokolással támadják, hogy szabadvőműves, módosítják a véleményüket a — szabadvőművességről.

Raffay Sándor evangélikus püspök, a keresztyén nemzeti egyesülés egyik vezető embere a *Szózat* című lap husvétii számában cikket írt, melyben többek közt ezeket mondja: „Nem látják be, hogy békés együttélés nélkül csak pusztá jelszó a keresztyén kurzus, melynek sem igazsága, sem tartalma nincsen? És nem látják be, akiknek be kellene látniok, hogy a protestánsok ismét kénytelenek lesznek, hogy az öngyilkosság bűnét elkerüljék és az élni akarás ösztönének engedelmességedjenek, vagy magukra maradni, vagy ott keresni szövetségeseiket ahol támaszt és megértést találnak?” Azt gondoljuk, hogy a magyar protestantizmus magára maradván is lesz elég erős a maga nagy hagyományaihoz, a magyar nemzeti szellem és az evangéliumi keresztyénség megtartásához mindig hű maradni. Sőt erősebb, mint hogy ha vele össze nem illő szövetségeket keres.

Régi írásokat forgatni nagyon tanulságos, ha nem is mindig lélekemelő. Még az sem szükséges, hogy három-négy évtizedre visszamenjünk, elég csak az 1919. év első három hónapjának az újságjait nézegetni. Az ember, mikor egy-egy hirben, egy-egy néven magakad a szeme, nem tudja, min csodálkozzék inkább. Azon-e, hogy némelyik ember az igazságtalanul szenvedett bántások rettenetes voltát olyan hamar elfeledte. Vagy azon, hogy némelyik név akkor is a magasztalások aradataival koszorúzott szerepelt a vörös újságokban, most is a hazafiúi erények mintaképeül akar tűndölni.

A debreczeni gimnázium tanárai — mint egy helyi lapban olvassuk — tiltakoztak annak a 40.000 koronás alapítványnak elfogadása ellen, melyet a debreczeni zsidók a nemzeti hadsereg Debreczenbe bevonulásának emlékére katonák gyermekeinek adandó ösztöndíj céljából tettek. Együttal azt is kimondták, hogy a kollégium segítségével nem látnak szívesen mástól, mint reformátusoktól jövő adományt. Ezt nem egészen értem. A magyarországi zsidók nem tartanak fenn középiskolákat s gyermekeiket a mi iskoláink nevelték. A kollégium is, a felsőleányiskola is, sok zsidó gyermeknek Alma Mater. Azt hiszem, egészen becsületes törekvés részükről, ha méltó hálájuknak a náluk legkönnyebb móddal: anyagi támogatással akarnak kifejezést adni. Inkább az tűnik fel, hogy úgy a maguk anyagi ereje, mint a cél nagyszerűsége és a köteles hála nagysága folytán *többet* is lehetett volna adni.

Nem nagyon erőltették meg magukat a zsidók az adakozásban. Százvezresek, sőt milliómosok eleget vélték tenni a kollégium iránti hálájuk tartozásának 500 vagy 1000 koronás adományokkal. Hiszen jó célra minden fillérért köszönet jár, de a vagyonban bővelkedő s iskola fenntartás gondjával nem igen terhelt emberektől olyan iskola, mely minden tanítványát egyformán igyekezett becsületesé, jó hazafivá és tanult emberré nevelni, — méltán nagyobb készsége várhat. Jó példát is találhattak volna épen maguk között. *Boros Izidornak* hívják azt a derék magyar zsidót, aki mint egyszerű kereskedelmi alkalmazott keresi a maga és elég népes családja számára a mindennapi keserves kenyeret, nem is ifjú ember, nem is sokáig lehetett a kollégium növendéke, mégis arra kötelezte magát, hogy mindaddig míg egyáltalán keresetképes lesz, évenként 200 koronát ad a kollégiumnak. Ilyen mérték mellett százvezrek gyűlhetek volna össze a debreczeni zsidóktól.

Külföld

Kereszt alatt roskadozó egyház.

(A The Quarterly Register 1919. évi novemberi számából.)

Így hívtak a francia protestáns egyházat tekintettel azokra a rettenetes üldözésekre, amelyeket a múltban szenvedett és azokra az újabb veszteségekre, úgyszólván új megfeszítetésekre, amit a háború pusztításai miatt állott ki. Ezt a nevet azonban nagy igazán lehet alkalmazni a magyar református egyházra is, amely a forradalom kitörése, a jogtalan betérés és a gyors területi változások miatt a múlt évben az üldözés haláltusájának és a keserű kárvallás szerződés, mely sok ország szövetve. A fegyverszüneti szerződés, mely sok ország számára a béke valóságát eredményezte, Magyarországon, úgy látszik, csak növelte a bonyadalmat. Egy időre a bolsevizmus borította el pestisként Budapestet. Erdélyt, a kelet-európai protestantizmus történelmi erődjét s Magyarországot több részét ellepte a román hadsereg. Más területek a cseh-szlovákok és jugoszlávok támadásainak voltak kiszolgáltatva. De a főveszedelem abban van, ami valószínűleg bekövetkezik akkor, amikor a békeszerződés intézkedései szerint Románia tartós birtokába lép az ottani területeknek, amelyek idáig magyar uralom alatt voltak. Ez minden valószínűség szerint a nagy magyar református (Presbiterian) egyház szétválasztását jelenti, — valamint Erdélyben és másrészt a román türelmetlenségnek és bosszúvágyának való alávetettséget, több helyen — mint idegen közösségnek — lehető elnyomását és az iskoláknak, kollégiumoknak olyan új felügyelői alá rendelését, akik a görög keleti egyház legszigorúbb hagyományaihoz vannak kötve. A több mint másfél millió protestáns a csaknem hasonló számú római katolikus lakossággal egyetemben, a görög keletiek és görög katolikusok kegyére lesznek utálva, akik alig néhány ezerrel vannak többen. Hogy ez a félelem jogosult, azt az eddig történetek igazolják.

Hogy az egyházi alapokat a román rablás elől megmentsék, Budapestre szállították, ahol a bolsevisták lefoglalták és elpazarolták. Az egyház okmányainak tekintélyes része megsemmisült. Erdélyben a tanintézeteket katonai erőszakkal lefoglalták és csupán a román nyelvű tanítást engedélyezték. Egyházi gyűléseket csak hivatalos engedéllyel és a katonaság képviselője mellett lehetett tartani s rendeleteket adtak az istentisztelet módjára nézve. Az engedelmességet vonakodó lelképásztorokat letartóztatták, bezárták és velük brutálisan bántak. Sok gyülekezeti tagot elűldöztek a városokból, hogy a magyar többséget csökkentsék. A vandalizmus és kegyetlenkedés mindennapi. Nagyon is nyilvánvaló a románok részéről az eltökélt törekvés, hogy összezúzzák a protestánsokat és azt a protestáns érzületet, amely véleményük szerint, ellenséges indulatú az ő támadó és túlnacionalista céljaikkal szemben. Így a lelképásztorok és tanítók fizetését megszüntették s a református és evangélikus (Lutheran) egyházak teljes szervezete bizonyos fokig hajótörést szenvedett. Egy Balkánállamnak illetően viselkedésén nem lehet szerfelett csodálkozni, mivel ez voltaképpen tagadja a lelkiismereti szabadságot. — ám az a kérdés, hogy a világ többi részének protestánsai és főképpen az amerikai és brit presbiterianusok támogatják-e és megengedik-e ezt az elkövetett gonoszságot?

(Folytatása következik.)

Különfélék.

Is it peace? (Béke ez?) címen érkezett hozzánk egy 23 lapos füzet, amelyet Dr. Cramer J. A., az egyházak által létesítendő nemzetközi barátság előmozdítása érdekében alakult világ szövetség németalföldi tanácsának elnöke írt 1919 októberében. A figyelemreméltó füzet semleges szempontból, pártatlanul foglalkozik a német béke feltételeivel és rámutat arra az egyenlőtlen mértékre, amelyet a szövetkezett hatalmak Németországra és önmagukra alkalmaznak. Jellemzőnek tartjuk megemlíteni, hogy szerző személyes tapasztalataira hivatkozik annak igazolásánál, hogy a németek elleni gyűlölethöz eredő elvakultság miatt és a kellő tájékoztatás hiányában az egyházi vezetőknek alig volt fogalmuk arról, micsoda pusztítást végzett Németországon a biokád. Szerző Pont J. W. professzorral napokon át egyebet sem cselekedett, mint felvilágosította az érdeklődő barátait és védelmezte a németeket és magyarokat a különféle megtévesztő véleményekkel szemben. A wilsoni elveknek meg nem tartását markánsan jellemzi a következő szavakkal: „A béke minden pontja ezekkel a szavakkal kezdődik: Németország lemond... Németország elvesz... Németország felhagy... Németország feladja... rémítő egyhangú-ággal. Ami mellett azonban mégis kiérzik egy másik monoton melódia: A szövetségesek elhagyják... a szövetségesek elhagyják... a szövetségesek visszavonják... a szövetségesek feladják oly fennhangon hangzott elveiket és nyomatékkal tett ígéreiteket. Az angol és amerikai sajtó néhány közleményének idézése után megemlíti azt a wilsoni elv ellenes rendelkezést, amely Németország keleti részét népszavazás nélkül Lengyelországnak adta és felhívja a figyelmet a magyar protestánsok segélykiáltására, amely a protestantizmus teljes összeomlásától fél arra az esetre, ha Erdélyt Romániába bekebeleznék. „Általában azt a hatást nyerjük, hogy ez a béke a hatalom régi módi bekéje épen úgy, mint voltak azok, amelyeket Salmanassár és Nebukadnezár kötöttek sok száz esztendővel ezelőtt. Nem sokat haladtunk előre az ő idejük óta.“ „Ha ez nem volna olyan mélységesen tragikus, humorosan vehetnők. De így nem tudunk mást tenni, mint szomorkodunk és... szégyeljük magunkat.“ A mai idők felmerülő nehézségeit az erkölcsi erők alkalmazásával kell eloszlatni. „Mennél inkább látjuk, hogy az üres materializmus fenyegetőleg ragadna vissza minket a régi imperializmus napjaiba, annál jobban kell érdeklődnünk minden országban a keresztyén egység iránt.“ „Csak a keresztyének közössége nem vesztette el hitének erejét, mert ez, inkább mint valaha, a világ világossága, a föld sava; s mennél kevésbé látjuk ezeknek az eszméknek megtestesülését, annál elszántabban kell törekednünk azok megvalósítására.“

A debreczeni keresztyén magyar nők folyó hó 28-án délelőtt a városháza közgyűlési termében nagy-

számú érdeklődő közönség részvételével gyűlést tartottak, melyet Fráter Erzsébet jótékony nőegyleti elnöknő hatásos és szép beszéddel nyitott meg. Aztán Ritoók Emma, a központi vezetőség nagy tehetségű és rokonszenves tagja evangéliumi szellemtől ihletett és honleányi szent érzéssel teljes remek beszédet mondott, melynek során megkapó színekkel ecsetelte a közélet elárvahodásának okait, a politikai sivár tülekedéseket, a nők feladatait és jogait, egyszersmind buzdító szavakkal felhívta a közönséget a debreczeni keresztyén nők egyesületének megalakítására. A köztetszessel fogadott beszéd után Lidenburg Róza szintén budapesti küldött remek vonásokkal rajzolta a hallgatóság lelki szeméi elé a nagy magyar asszonyok dicső alakjait és rámutatott azokra a kötelességekre, amelyeknek teljesítése a mai magyar nőkre vár, hogy tudniillik menedéket nyujtsanak az otthonukból kiűldözött magyar véreinknek, támogassák a gyámoltalanokat, felemeljék az elesetteket és gyakorolják a tűrő, munkás, keresztyéni szeretet erényeit. A meghatottsággal hallgatott beszéd befejeztével ismét Fráter Erzsébet emelt szót, megköszönvén a fővárosi küldöttek megjelenését és kimondván a jelenlevők határozataként a debreczeni keresztyén nők egyesületének megalakulását.

Hollandiából igen értékes élelmiszerek és egészségügyi cikkek érkeztek hazánkba, amelyekből a hollandiai misszió a kapott útasítás szerint Budapestnek, Pápanak és Debreczennek juttatott megbecsülhetetlen dolgokat. Városunkra azért esett — többek értesültsége szerint — a hollandiak választása, mert itt egy holland admirálisnak, Ruyter Mihálynak emlékoszlopa van. A hitrokoni hűség és szeretet nagylelkű figyelméért méltó köszönettel adózunk.

A Közlöny L. évfolyama. Régi és kedves ismerős köszöntött be újra az elmúlt hét folyamán szerkesztőségünk ajtáján, a theologus ifjúság szerkesztésében kiadott Közlöny L. évfolyamának 1—3. száma megjelent. Változatos, komoly tartalom élénkíti a nehéz idők által szűkre kényszerített terjedelmet s mi nagy elismeréssel üdvözljük az ambiciózus ifjúságot, hogy még ily válságos korban is módját tudta ejteni a Közlöny folyamatos s jelen évfolyammal ép jubiláris megjelentetésének.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
769—1920.

Pályázat

az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegyéhez tartozó hajduhadházi lelkészi állásra, melynek díjlevele a következő:

1. Kézpénz: a) az egyházközség pénztárából 1050 korona; b) szénaváltság a község pénztárából 240 korona évnegyedes részletekben.

2. Szántó föld: 38 hold 523 négyszögöl birtoktest. Lelkész munkáltatja, adóját az egyház fizeti. Haszonbéri értéke 1150 korona.

3. Kert: 801 négyszögöl. Munkáltatása lelkészé, adóját egyház viseli. Haszonbéri értéke 40 korona.

4. Szőlő: 1008 négyszögöl. Munkáltatása lelkészé, adóját egyház fizeti. Haszonbéri értéke 20 korona.

5. Erdő illetmény: 7 hold 639 négyszögöl az egyházközség osztatlan erdőbirtokából. Haszonértéke 20 korona.

6. Legelő illetmény: 12 hold 734 □-öl használata, az egyházközség osztatlan legelő birtokából. Haszonértéke 72 korona.

7. Átlagos minőségű kemény tűzifa, 24 köbméter az udvarra szállítva. A község részéről. Értéke 180 korona.

8. Palást díj: keresztelési, esketési és temetési szolgálatokért az egyh.-kerület megállapítása szerint. Tíz évi átlag 900 korona.

9. Lakás természetben 815 □-öl területű házas telken.

A pályázni kívánók lelkészi oklevéllel és illetékes esperesük által láttamozott szolgálati bizonyítvánnyal fölszerelt kérvényüket Jakucs Sándor helyettes esperes, Hajduszovát címen 1920 május hó 1-ső napjáig nyujtsák be.

Beruházási megváltás nincsen.

Állomás — a választás jogerőre emelkedése után — 1920 július 1-én elfoglalandó.

Debreczen, 1920 április 10.

1--2.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Most megjelent könyvujdonságok !!!

Dr. Baltazár Dezső:
Isten dicsőségére a hazáért.

Templomi prédikáció
elő- és utóimádsággal! Ára 8 K

Dr. Baltazár Dezső:
„Az én hitvallásom“.

Ára 12 K

Dr. Körösi Kálmán:
Hit és Haza.

Költemények Ára 10 K

Kaphatók: a „MÉLIUSZ“ könyvkereskedésben Debreczen, Ferencz József-ut 26. szám alatt.